

سرشناسنامه: رقیه، مزنگی. ۱۳۶۱.

عنوان و پدیدآوران: پرندگان / تحقیق و تألیف: رقیه مزنگی

مشخصات نشر: مشهد: مؤسسه انتشاراتی خاتم -۱۳۹۵.

مشخصات ظاهری: ۱۴۰ ص. مصور دارد.

شابک دوره: ۹۷۸-۶۰۰-۷۸۰۷-۲۲-۴

شابک جلد اول: ۹۷۸-۶۰۰-۷۸۰۷-۵۵-۲

یادداشت: فهرست نویسی براساس اطلاعات فیپا.

موضوع: پرندگان

موضوع: پرندگان ایران

موضوع: پرند شناسی

رده بندی کنگره: ۱۳۹۵ ۵/۵۶/۲ ن RA776

رده دیویی: ۲۱۴/۱۰

مؤسسه انتشاراتی خاتم

شناسنامه کتاب   نشر و پخش همراه: ۷- ۸۶ ۸۳ ۹۰۶ ۹۱۵

عنوان: پرندگان جلد اول

تحقیق و تألیف: رقیه مزنگی

ویرایش: شورای بررسی مؤسسه انتشاراتی خاتم

صفحه آرایی و تنظیم: سید علی ریحانی شرق

ناشر: مؤسسه انتشاراتی خاتم

نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۵

شماره گان: ۱۰۰۰ نسخه

چاپ: معین

طراح جلد: سید علی ریحانی

قیمت دوره: ۲۴۷۰۰ تومان

شابک دوره: ۹۷۸-۶۰۰-۷۸۰۷-۲۲-۴

شابک جلد اول: ۹۷۸-۶۰۰-۷۸۰۷-۵۵-۲

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است.

نون والقلم:

خداوند قلم را آفرید تا برای آیندگان بنگارد

پرندگان

جلد اول

مؤلف: رقیه مزنگی

مؤسسه انتشاراتی خاتم

۱۳۹۵

فهرست

- ۷ ..... راسته غواص- gaviiformes (تعداد گونه ها: ۲)
- ۷ ..... تیره غواص- gaviidae (تعداد گونه ها: ۲)
- ۷ ..... غواص گلو سیاه
- ۱۱ ..... غواص گلو سرخ
- ۱۴ ..... راسته کشیم- podicipediformes (تعداد گونه ها: ۵)
- ۱۴ ..... تیره کشیم- podicipedidae (تعداد گونه ها: ۵)
- ۱۴ ..... کشیم بزرگ
- ۸۱ ..... کشیم گردن سرخ
- ۱۲ ..... کشیم شاخ دار (کشیم اسلونی)
- ۲۴ ..... کشیم گردن سیاه (کشیم گوش دار)
- ۲۷ ..... کشیم کوچک
- ۳۰ ..... راسته کبوتر دریایی- procellariiformes (تعداد گونه ها: ۴)
- ۳۰ ..... تیره کبوتر دریایی- procellariidae (تعداد گونه ها: ۳)
- ۱۳ ..... کبوتر دریایی ایرانی
- ۳۴ ..... کبوتر دریایی دم باریک
- ۳۷ ..... کبوتر دریایی مدیترانه
- ۴۰ ..... تیره مرغان طوفان- hydrobatidae (تعداد گونه ها: ۱)
- ۴۰ ..... مرغ طوفان
- ۴۴ ..... راسته پلیکان- pelecaniformes (تعداد گونه ها: ۸)
- ۴۴ ..... تیره نوک سرخ- phaethontidae (تعداد گونه ها: ۱)
- ۴۵ ..... نوک سرخ دریایی
- ۴۸ ..... تیره پلیکان- pelecanidae (تعداد گونه ها: ۲)
- ۴۸ ..... پلیکان خاکستری (پلیکان پا خاکستری)
- ۵۱ ..... پلیکان سفید بزرگ
- ۵۴ ..... تیره بوبی- sulidae (تعداد گونه ها: ۱)
- ۵۴ ..... بوبی نقابدار
- ۵۷ ..... تیره مارگردن- anhingidae (تعداد گونه ها: ۱)

۵۷	..... مار گردن (باکلان مار گردن)
۶۰	..... تیره باکلان-phalacrocoracidae (تعداد گونه ها: ۳)
۶۰	..... باکلان کوچک
۶۴	..... باکلان گلو سیاه (دارقاز صخره ای)
۶۷	..... باکلان بزرگ
۷۰	..... راسته لک لک-ciconiiformes (تعداد گونه ها: ۲۱)
۷۰	..... تیره حواصیل-ardeidae (تعداد گونه ها: ۱۳)
۷۲	..... حواصیل ارغوانی
۷۵	..... حواصیل خاکستری
۷۹	..... اگرت (قار) ساحلی
۸۲	..... اگرت (قار) کوچک (حواصیل سفید کوچک)
۸۵	..... اگرت (حواصیل) سفید بزرگ
۸۸	..... گاوچرانک
۹۱	..... حواصیل بزرگ (غول حواصیل)
۹۴	..... حواصیل هندی
۹۷	..... حواصیل زرد
۱۰۰	..... حواصیل سبز
۱۰۳	..... حواصیل شب تاج سیاه
۱۰۶	..... بوتیمار کوچک
۱۰۹	..... بوتیمار بزرگ (بوتیمار اوراسیایی) ، غمخورک
۱۱۲	..... تیره لک لک-ciconiidae (تعداد گونه ها: ۳)
۱۱۲	..... لک لک گردن سفید (لک لک گردن کرکی)
۱۱۶	..... لک لک سیاه
۱۱۹	..... لک لک سفید (حاجی لک لک)
۱۲۳	..... تیره اکراس-threskiornithidae (تعداد گونه ها: ۳)
۱۲۶	..... اکراس سیاه
۱۲۹	..... کفچه نوک اوراسیایی
۱۳۲	..... تیره فلامینگو-phoenicopteridae (تعداد گونه ها: ۲)
۱۳۶	..... فلامینگوی بزرگ

راسته غواص - gaviiformes (تعداد گونه ها: ۲)

غواص سانان، ۵ گونه دارد که دو گونه آن در ایران یافت می شود. غواص ها از کشیم ها بزرگترند و با زندگی در آب کاملا خو گرفته اند. این تیره، پاهایی نسبتا قوی دارند، که در قسمت عقب سطح شکمی قرار دارد و سه انگشت جنوبی پا نیز پرده دار است. این ویژگی سبب می شود که پرند به راحتی در آب شنا کرده و غوطه بخورد. در هنگام استراحت، سرش موازی بدن قرار می گیرد. اما در پرواز، سرو پاها کشیده وب بیرون از بدن، که اندگی قوز دارد، قرار دارند. در هنگام برخاستن از آب، ابتدا مسافتی را می دود و سپس به پرواز در می آید. این تیره دم کوتاه و نوک تیز؛ بال های نسبتا کشیده ای دارند. نر و ماده همشکل اند. تغذیه شان عمدتا از ماهی است، اما از سخت پوستان؛ نرم تنان و حشرات نیز تغذیه می کنند. غواصیان در سواحل آبهای شیرین و حاشیه ی باتلاق ها تولید مثل می کنند و تنها در این هنگام است که سر و صدا دارند.

تیره غواص - gaviidae (تعداد گونه ها: ۲)

پرندگان شناگر با جثه بزرگ و منقار نوک تیز که از کشیم ها بزرگترند. پاهای قوی دارند که در قسمت عقب سطح شکمی قرار دارد و سه انگشت جلویی آنها پرده دار است!

در زیر آب با مهارت غوطه می زند و شنا می کنند، هنگام بروز خطر به سرعت در آب فرو می روند و یا طوری شنا می کنند که فقط سر آنها از آب بیرون می ماند. معمولا در سطح آبهای باز فعالیت دارند و فقط به منظور زادوولد به ساحل می آیند. بال های آنها نسبتا کوچک و نوک تیز است، هنگام پرواز قوز می کنند و سر خود را اندکی پایین تر از سطح بدن نگهدارند، سریع و مدام بال می زند، دم کوتاه و مشخص دارند که در پرواز پاهایشان از حد دم تجاوز می کند. نر و ماده آنها همشکل است، روی زمین آشیانه می سازند

غذای عمده آنها ماهی است، از سخت پوستان، نرم تنان حشرات نیز تغذیه می کنند!

غواص گلو سیاه

اندازه غواص گلو سیاه ۵۸ تا ۶۷ سانتی متر است؛ در فصل زادوولد به وسیله تارک و پس گردن خاکستری رنگ و منقار قلمی راست و سیاه رنگش مشخص می شود. گلویش سیاه است و در طرفین گردن و سینه رگه های نامنظم سیاه و سفید دارد. سطح پشتی آن در دو بخش قرینه مجموعه ای از لکه های سفید مربع شکل دارد که نشانه تشخیص خوبی است. در زمستان پروبالی پررنگ تر از غواص گلو سرخ دارد و پیشانی

اش سیاه است (بر خلاف گلو سرخ که صورتش سفید بنظر می آید) . منقارش تقریبا به نازکی غواص گلو سرخ ولی راست است (نه سر بالا) . رنگ منقار کبود و نوک آن سیاه می باشد .

نیم رخ سایه پرنده

اندازه پرنده: Cm 50-75

طبقه بندی علمی

فرمانروا: جانوران

شاخه: طنابداران

رده: پرندگان

راسته: غواص سانان - gaviiformes

تیره غواص - gaviidae

نام علمی: *Gavia arctica*
نام انگلیسی: Black-throated Diver

نقشه پراکندگی غواص گلو سیاه:

صدای پرنده:

صدای این پرنده به صورت سوت‌ها ممتد شنیده می‌شود

پراکندگی غواص گلو سیاه

غواص گلو سیاه پرنده‌ای کمیاب است و زمستان‌ها به ندرت در ساحل دریای خزر دیده می‌شود، از ترکمن صحرا نیز گزارش شده است.

زیستگاه غواص گلو سیاه

زمستان‌ها بیشتر در آبهای ساحلی بسر می‌برد

وضعیت حفاظتی غواص گلو سیاه:
 هنوز برنامه حفاظتی خاصی برای این پرندۀ در نظر گرفته نشده است.

چطور پیدایش کنیم :

اندازۀ غواص گلو سیاه ۵۸ تا ۶۷ سانتی متر است ؛ در فصل زادوولد به وسیله تارک و پس گردن خاکستری رنگ و منقار قلمی راست و سیاه رنگش مشخص می شود .
 گلپوش سیاه است و در طرفین گردن و سینه رگه های نامنظم سیاه و سفید دارد . سطح پشتی آن در دو بخش قرینه مجموعه ای از لکه های سفید مربع شکل دارد که نشانه تشخیص خوبی است . در زمستان پروبالی پررنگ تر از غواص گلو سرخ دارد و پیشانی اش سیاه است (بر خلاف گلو سرخ که صورتش سفید بنظر می آید) . منقارش تقریباً به نازکی غواص گلو سرخ ولی راست است (نه سر بالا) . رنگ منقار کیبود و نوک آن سیاه می باشد .

غواص گلو سرخ

اندازه غواص گلو سرخ ۵۳ تا ۶۰ سانتی متر است؛ تقریباً به اندازه غواص گلو سیاه، ولی سرش کوچک تر است. کوچکترین پرنده از تیره غواصیان است. نیم نوک بالا، کشیده و نیم نوک پایین، اندکی به سمت بالا متمایل است. سر، خاکستری رنگ، پس سر و گلو با خطوط خاکستری و سیاه و سفید پوشیده شده است. پس سر، در زمستان، اندکی خالدار است. زیر تنه، سفید است. که این سفیدی تا زیر گلو و چانه امتداد دارد، به طوری که صورت نیز سفید به نظر می آید. روتنه، قهوه ای است و خالهای ریز سفیدی در آن دیده می شود. این پرنده در فصل تولید مثل، با لکه ی قرمز بلوطی در جلو گلو و نیز بالا گرفتن سر و منقارش قابل شناسایی است. در پروبال زمستانی از غواص گلو سیاه کمرنگ تر و دارای خالهای ریز سفید در ناحیه پشت می باشد، سطح شکمی آن سفید است و سفیدی طرفین سر تا حد پیشانی باعث می شود که صورتش سفید بنظر بیاید.

www.IranBirds.com

نیم رخ سایه پرنده

اندازه پرنده: Cm 50-75

طبقه‌بندی علمی

فرمانروا: جانوران

شاخه: طنابداران

رده: پرندگان

راسته: غواص سانان - gaviiformes

تیره غواص - gaviidae

نام علمی: *Gavia stellata*

نام انگلیسی: Red-throated Loon / Red-throated Diver

نقشه پراکندگی غواص گلو سرخ:

پراکندگی غواص گلو سرخ

غواص گلو سرخ پرنده‌ای است نادر و کمیاب، زمستان‌ها خیلی به ندرت در ساحل دریای خزر دیده می‌شود.

زیستگاه غواص گلو سرخ

این پرنده در دریاچه‌های کوچک و سواحل نزدیک به آب تولید مثل می‌کند و زمستانها در آبهای ساحلی دیده می‌شود.

وضعیت حفاظتی غواص گلو سرخ:

به سبب تعداد اندک این پرنده در سطح جهانی و همچنین گستره ی محدودش در ایران، اجرای برنامه های ویژه ی حفاظتی در تالاب های ساحل غربی خزر ضروری است.

چطور پیدایش کنیم :

اندازه غواص گلو سرخ ۵۳ تا ۶۰ سانتی متر است ؛ تقریبا به اندازه غواص گلو سیاه ، ولی سرش کوچک تر است . کوچکترین پرنده از تیره غواصیان است. نیم نوک بالا، کشیده و نیم نوک پایین، اندکی به سمت بالا متمایل است. سر، خاکستری رنگ، پس سر و گلو با خطوط خاکستری و سیاه و سفید پوشیده شده است. پس سر، در زمستان ، اندکی خالدار است. زیر تنه، سفید است. که این سفیدی تا زیر گلو و چانه امتداد دارد، به طوری که صورت نیز سفید به نظر می آید. روتنه، قهوه ای است و خالهای ریز سفیدی در آن دیده می شود. این پرنده در فصل تولید مثل، با لکه ی قرمز بلوطی در جلو گلو و نیز بالا گرفتن سر و منقارش قابل شناسایی است.. در پروبال زمستانی از غواص گلو سیاه کم رنگ تر و دارای خال های ریز سفید در ناحیه پشت می باشد ، سطح شکمی آن سفید است و سفیدی طرفین سر تا حد پیشانی باعث می شود که صورتش سفید بنظر بیاید .

راسته کشیم - podicipediformes (تعداد گونه ها: ۵)

پرندگانی آبی هستند با بالهای کوچک و نوک تیز مانند غواص ها پاهایشان در انتهای بدن و مناسب برای شنا و غوطه خوردن است که غالبا طرز فرار کشیم در مواجهه با خطر نیز هست. کمتر پرواز میکنند ولی پروازشان محکم و سریع است. کوچکی دم آنها را بی دم می نمایند. نوک تیز و قلمی دارند. دارای پره های پر پشت و ابریشم مانند هستند. نر و ماده هم شکل اند. غذای اصلی آنها ماهی. سخت پوست و نرم تن است. در آبهای سواحل شمالی دیده می شوند.

تیره کشیم - podicipedidae (تعداد گونه ها: ۵)

پرندگانی منحصرآبی که غواصان ماهری هستند و کمتر پرواز می کنند، بر خلاف غواص ها پاهایشان پرده ندارد ولی انگشتان پا در طرفین پرده دار است و با زندگی آبی سازش کامل نشان می دهند.

پاهای آنها کوتاه و در قسمت عقب سطح شکمی قرار دارد. بال های کوتاه و دم تحلیل رفته ای دارند، به طوری که بی دم بنظر می آیند، هنگام پرواز سر خود را پایین نگه میدارند. نر و ماده آنها هم شکل است. روی توده های گیاهان شناور در آب آشیانه می سازند، از ماهی های کوچک، سخت پوستان، نرم تنان، حشرات و بعضی گیاهان آبی تغذیه می کنند. این تیره، ۲۰ گونه دارد که ۵ گونه ی آن در ایران یافت می شود. کشیمیان از غوصیان کوچکتر و در شناگری و غواصی در آب مهارت بسزایی دارند. بیشتر به داخل آب شیرجه می روند و کمتر پرواز می کنند. کشیمیان پرواز ضعیفی دارند، که ابتدا با دویدن روی آب آغاز می شود، سپس برخاسته و در حالی که سر و گردن را به سمت جلو واندکی پایین تر از بدن نگه داشته اند، در ارتفاع پایین پرواز می کنند. پاها نیم پرده و فاقد دم است..

کشیم بزرگ

کشیم بزرگ ۴۹ سانتیمتر طول دارد و از دیگر کشیمیان بزرگتر است. منقارش قرمز صورتی است و گردنی باریک دارد. پشت گردن و روتنه خاکستری مایل به قهوه ای است. در فصل تولید مثل، روی سرش دو کاکل بلند و تیره رنگ مشاهده میشود که اطراف آن را طره سیاه بلوطی پوشانده و داخل این طره تا حاشیه ی صورت، قرمز بلوطی است. حاشیه ی چشمان و ریز گلوی این پرندۀ سفید است. در زمستان ها، سر و گلو سفید است. و روی سرش کاکل تیره رنگی به حالت

خوابیده مشاهده میشود. در نگاه اول بدون دم به نظر می آید. هنگام شنا کردن روی آب، بدن کشیده اش اندکی در آب فرو رفته و گردنش را به حالت افراشته نگه می دارد. جثه ی بزرگتر، گردن باریک تر و منقار صورتی رنگش این پرنده را از کشیم گردن سرخ متمایز می کند. همچنین در پرواز، شاهپرهای ثانوی و لکه ی بزرگ و سفید رنگ پیش بالش به وضوح دیده می شود.

نیم رخ سایه پرنده

اندازه پرنده: Cm 25-50